

Länsstyrelsen i Västra Götalands län
403 40 Göteborg
vastragotaland@lansstyrelsen.se

Naturskyddsföreningen Väst gemensamma synpunkter på ”Strategi för formellt skydd av skog i Västra Götalands län reviderad version 2018” (Lst dnr 511-11655-2017)

SAMMANFATTNING

Naturskyddsföreningen anser sammanfattningsvis att den föreslagna strategin är otillfredsställande, eftersom den bygger på föråldrad och ofullständig information om naturvärdena i länet. Förslaget har uppenbarligen utarbetats utan samråd med ideella organisationer för att inhämta information. Naturskyddsföreningen begär därför att strategiförslaget blir föremål för omtag så att ett nytt förslag grundas på aktuell, befintlig information. En revidering och ny analys av värdestrakterna måste ske. Ny befintlig information måste tillföras och vägas in i analysen.

Bakgrund

Behovet av skydd av skog

Över 2000 arter är rödlistade i skogen, det vill säga hotade och nära hotade av utrotning i olika grader från akut till hänsynskrävande. Orsaken står bland annat att finna i ett alltför hårt brukande genom trakhuggning eller kalhuggning, samt efter detta skapande av rena produktionsskogar eller så kallade trädplantager, oftast av bara gran. Andra påverkande faktorer är utbyggnad av infrastruktur och nybebyggelse, klimatpåverkan, försurning och kvävenedfall på skogsmark. Dessutom har betet av tamboskap i skogsmark försvunnit, vilket gett helt andra skogar. Den biologiska mångfalden och ekosystemen är sammantaget starkt hotade.

Skog som är äldre än 130 år kan betecknas som gammelskog enligt Naturvårdsverket. Sådana skogars andel av skogslandskapet är avgörande för många arters möjligheter att överleva och är numera mycket sällsynta.

I oktober 2010 hölls ett FN-möte i Nagoya, Japan, med anledning av att förlusten av biologisk mångfald skulle ha hejdats 2010 i enlighet med FN-konventionen om biologisk mångfald (CBD) som Sverige har undertecknat och bundit sig till. Konventionen hade inte uppfyllts varken globalt eller i Sverige. I Nagoya överenskomms om nya mål och bland annat kom parterna överens om följande bindande mål nr 11:

”År 2020 ska minst 17 procent av landytan och sötvatten, liksom minst 10 procent av kust- och marina områden, då särskilt områden av specifik betydelse för biologisk mångfald och ekosystemtjänster, bevaras genom en effektiv och rättvis förvaltning, i ekologiskt representativa och väl sammanhängande nätverk av skyddade områden samt andra effektiva arealbaserade bevarandeåtgärder.”

Om målet 17% skyddad skog ska kunna uppnås till 2020 enligt Nagoya-avtalet, måste alla återstående naturskogar i vårt land skyddas, speciellt som det inte finns så mycket som 17% naturskogar kvar, varken barr- eller lövskogar, varken i norr eller söder. En slutsats av detta är att även produktionsskogar måste avsättas för långsiktigt skydd.

I dagsläget har Sverige storleksordningen 5% långsiktigt skyddad skog. I Sydsverige är andelen ca 2%. Fram till år 2020 ska alltså ytterligare mer än 10% skyddas, inte minst i Sydsverige. I detta perspektiv är det aktuella förslaget till strategi för formellt skydd av skog i Västra Götalands län undermåligt och helt otillräckligt.

För att uppnå 17%-målet måste som framhållits mera normal produktionsskog också skyddas, för att sedan lämnas till fri utveckling. I det perspektivet bör även ungskogar inom och i anslutning till områden med högre värden skyddas och ses som restaureringsdelar med målet att utvecklas till naturskog på lång sikt. Mot denna bakgrund avspeglar förslaget till strategi ett alltför snävt synsätt på skyddsbehov.

Bristanalys och skogsbruk i skyddade områden

Som generell och viktig grund för den nya skogsstrategin bör vara en aktuell bristanalys, dvs vilka naturtyper bör prioriteras från naturvårdssynpunkt med utgångspunkt från brist på skydd av naturtyper och förekomst av hotade arter. Naturtyper och arter som finns utpekade i EU:s nätverk av Natura 2000-områden bör särskilt prioriteras i denna fråga.

En annan viktig grund är att förstärka befintliga värdekärnor och värdestrakter och särskilt där de omfattas av naturreservat och Natura 2000-områden eller gränsar till dessa (naturliga buffertzoner och komplement), i värdefulla omgivande randområden och inne i Natura 2000-områden och i naturreservat där idag skogsbruk får bedrivas. Svartedalens naturreservat och Natura 2000-områden är ett exempel på detta, där Länsstyrelsen i tidigare utredningar pekat ut fler skyddsvärda delar utöver de ca 300 ha som kom att skyddas från skogsbruk för några år sedan. Rent generellt borde inte skogsbruk få bedrivas inne i ett naturreservat och Natura 2000-område. Ett reservatsskydd är då ett slag i luften, ett missbruk av skyddsbegreppet, som ger fel signaler till besökare i området och som på längre sikt sänker områdets status från natur- och friluftssynpunkt. Det ger skogsstrategin en väsentligt högre trovärdighet att beakta denna aspekt.

Följande principer och områden prioriteras och bör även utgöra komplement till inriktningen i den nya skogsstrategin vad gäller skydd av naturtyper och hotade arter:

- Skall även grundas på en bristanalys av naturtyper och rödlistade arter.
- Redan avsatta värdekärnor/trakter, Natura 2000-områden och naturreservat prioriteras, bland annat Svartedalens Natura 2000-områden och naturreservat. Det gäller områden med till exempel äldre skog och andra områden där skogsbruk får bedrivas samt randområden/buffertzoner med höga naturvärden.
- Skogar som omfattas av fågeldirektivet, är riksintresse för friluftsliv och är prioriterade som tätortsnära värdefull natur bör helt undantas från skogsbruk eller möjligen omfattas av hyggesfria avverkningar eller motsvarande.
- Områden som har pekats ut eller bör prioriteras som skyddsvärda tätortsnära reservat.

Barr- och barrblandskogar

Barr- och barrblandskogar med höga naturvärden omfattas inte av nuvarande förslag till strategi. Detta även om dessa är gamla, rymmer mycket höga naturvärden och/eller har mycket riklig förekomst av rödlistade arter. Det är enbart i vissa fall som barr- och barrblandskogar kan i enlighet med strategin ges ett statligt skydd (kalkbarrskogar eller hög andel nyckelbiotoper på en fastighet). Särskilt svårt har det även varit att skydda skog uppkommen efter brand. Särskilt äldre successioner som ännu ej blivit gammelskog och sällan klassas som nyckelbiotoper. Avsaknaden av prioritering av barr- och barrblandskog är en stor brist och något som gör det mycket svårt att nå uppsatta nationella miljömål, internationella konventioner och att följa EU:s miljölagstiftning och målsättningar.

Särskilt viktigt i detta sammanhang är att många av de skyddsvärda skogarna som inte omfattas av strategin utgörs av Västlig taiga (9010) som är en skogstyp som finns utpekad som prioriterad och särskilt skyddsvärd i EU:s art- och habitatdirektiv. Detta är särskilt allvarligt då Västlig taiga är en skogsnaturtyp som minskar starkt i Sverige (se vidare nedan). En minskning som sker trots att detta står i strid med EU:s art- och habitatdirektiv. Eftersom Västlig taiga utgörs av mark som ofta är av mycket stort intresse för skogsbruk att bruka så är minskningen i Sverige av denna naturtyp särskilt stor. Att skogstypen inte heller särskilt pekats ut som prioriterad i den nationella strategin för skydd bidrar säkert starkt till dess nationella minskning. För Västra Götalands del är troligen minskningen av Västlig taiga mycket stor då strategin här generellt inte alls omfattar barrskog med höga naturvärden. Nuvarande strategi kan därför sägas ha bidragit till en mycket stor minskning av Västlig taiga i länet.

Suboceanisk granskog i Europa. Kustnära läge. Suboceaniskt klimat (mycket regn och milda vintrar). Specifika sydvästliga "barrskogsarter".

För Västra Götalands län är det särskilt viktigt att lyfta fram att delar av skogen är präglad av suboceaniska förhållande (hög nederbörd och milda vintrar). Dessa specifika klimat- och miljöförhållande skapar speciella suboceaniska skogstyper med förekomst av suboceaniska arter. Arter vilka i landet främst förekommer i sydvästra Sverige. En av dessa suboceaniska skogstyper är suboceanisk granskog (se kartan ovan) som i Europa endast förekommer i sydvästra Sverige, i delar av Norge och i Skottland. Hotbilden mot suboceanisk granskog är mycket stor då den dels har liten areal och dels utgörs av mark av stort intresse för skogsbruk. Den prioriteras dessutom inte vare sig i nuvarande strategin för skydd av skogsmark eller i förslaget till ny strategi vilket ytterligare innebär ett ökat hot. Trots att suboceanisk granskog är en undertyp till EU-skogsnaturtypen Västlig taiga (9010) som enligt EU:s art- och habitatdirektivet skall bevaras och ha en gynnsam bevarandestatus inom hela sitt utbredningsområde så har den inget skydd och prioriteras inte i skyddsarbetet. Sverige har dessutom ett stort internationellt ansvar för bevarandet av suboceanisk granskog. Exemplet suboceanisk granskog visar tydligt på en av de negativa konsekvenserna av strategin när man prioriterat bort skyddet av barr- och barrblandskogar, av västlig taiga och inte sett till aktuell hotbild och europeisk utbredning av barrskogen och dess undertyper.

Friluftsliv

I nuvarande och föreslagen strategi saknas till stor del friluftslivet som en grund för statligt skydd av skog. Endast skogar inom 500 meter från en "tätort" avses prioriteras. Även andra skogar viktiga för rekreation och friluftsliv som ligger mer än 500 meter från tätort bör kunna prioriteras då det finns många sådana skogar som är viktiga att skydda. Det går dessutom ofta att kombinera skydd av biologisk rika skogar med friluftsliv. I Västra Götalands län har tidigare på regeringens uppdrag ett särskilt skyddsprogram för tätortsnära natur i Göteborgsregionen tagits fram. Det har dock varit svårt att fullfölja detta skyddsprogram då den statliga strategin för skogsskydd styr vilka områden som skall skyddas. Områden för friluftsliv och då särskilt barrdominerade sådana får inte enligt skyddsstrategin prioriteras och har i flera fall därför inte gått att skydda. Detta trots att de ingått i skyddsprogrammet för tätortsnära natur. Som exempel kan nämnas Hålt i Svartedalen i Stenungssunds kommun, se vidare nedan i kommentarer till specifika områden. Liknande områden där det med hänvisning till regionala skogsskyddsstrategin varit svårt att få skydd av skog med höga friluftsvärden är Yxsjöområdet och Rambo mosseområdet i Härryda kommun.

Frivilliga avsättningar

Det är inte troligt, så som strategin utgår ifrån, att frivilliga avsättningar kommer att ske i de skogar som har en kombination av högt virkesvärde och höga naturvärden och som inte prioriteras i strategin. Troligtvis kommer det frivilliga skyddet även fortsättningsvis främst att inriktas mot skogar med lägre virkesvärde och där det inte finns så stora skogsbruksintressen. Exempel på sådan är lågproduktiva skogar, löv- och ädellövskogar och skogar som ligger nära den egna bostadsfastigheten. Strategin i sin tur måste ta hänsyn till detta och inriktas mot de skogsområden som de frivilliga avsättningarna sällan omfattar.

Om strategin för skydd

Länsstyrelsen Västra Götalands län och Skogsstyrelsen har sedan 2006 arbetat efter en gemensam strategi i sitt urval av områden att skydda som naturreservat, biotopskydd och naturvårdsavtal. Denna strategi arbetades 2005 fram av de båda myndigheterna ”i

samverkan med skogsbrukets organisationer, ideella naturvården samt kommunerna” och utgjorde en regionaliserad variant av motsvarande nationella strategi. Det finns anledning att befara att underlaget för 2006 års strategi var ofullständigt och redan då delvis inaktuellt. Uppenbarligen bygger det nya förslaget 2018 huvudsakligen på den tidigare strategin och har i huvudsak samma ofullständiga underlag.

Den nya nationella strategin innebär en ny arealfördelning för formellt skydd till länen utifrån gällande etappmål om skydd av landområden.

Enligt de båda myndigheterna innebär den reviderade strategin också att skydd av ädellövskogar, tätortsnära skogar samt skogar på nyckelbiotopsrika enheter prioriteras högre jämfört med tidigare.

I den inledande texten anges att det är Länsstyrelsen och Skogsstyrelsen som arbetat fram det nya förslaget. Denna regionala strategi utgår i allt väsentligt från motsvarande nationella strategi som tagits fram av Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen och som redovisades till Regeringen i december 2016. Innehållet i den regionala strategin är till största delen hämtad ordagrant från den nationella strategin med en regionalisering av texten där det bedömts nödvändigt. Endast kap 5 utgörs huvudsakligen av regionalt producerat material och redovisar det nya förslaget till 21 värdestrakter prioriterade för formellt skydd i kategorierna Hög-Medel-Låg.

Syftet med den regionala strategin är att nå ett kostnadseffektivt formellt skydd av skog samt måluppfyllelse av miljö kvalitetsmålet Levande skogar. Strategin utgör också ett kunskapsunderlag för länets arbete med grön infrastruktur.

Grön infrastruktur

Länsstyrelsen kommer i oktober 2018 att ha utarbetat en regional handlingsplan för grön infrastruktur. Syftet med planen är bland annat att vara ett kunskaps- och planeringsunderlag för alla som på något sätt påverkar mark- och vattenanvändningen. Handlingsplanen ska stärka landskapsperspektivet i naturvårdens arbete med skydd, skötsel och artinriktade åtgärder så att insatserna på bästa sätt bidrar till att stärka ekologiska samband i landskapet. Handlingsplanen ska fungera som underlag för planering och prioritering av åtgärder enligt plan- och bygglagen, infrastrukturplanering samt vid prövning och tillsyn enligt miljöbalken. Den ska även vara ett underlag för att bedöma landskapsekologiska samband i miljökonsekvensbeskrivningar.

Vidare ska handlingsplanen för grön infrastruktur fungera som underlag för planering och prioritering av åtgärder i jord-, skogs- och vattenbruket för hållbar förvaltning av mark och vatten. Den ska bland annat kunna bidra med underlag för prioritering av såväl formellt skydd som frivilliga avsättningar i skogsbruket. Det finns därigenom en tydlig koppling till arbetet med formellt skydd av skog och denna strategi ska därför betraktas som en integrerad del av handlingsplanen för grön infrastruktur.

Synpunkter på specifika skogstyper

Skogsnaturtyper utpekade enligt EU:s art- och habitatdirektiv.

Av de femton skogsnaturtyperna uppnår endast en (fjällbjörkskog) direktivets krav på gynnsam bevarandestatus. Övriga fjorton har ogynnsam status och många minskar. Skogsnaturtyperna beräknas idag i Sverige utgöra en areal på 1 860 000 hektar. Av dessa är 23% formellt skyddad, frivilliga avsättningarna omfattar 21%. De resterande 58%

(1 078 000 ha) återfinns på den del av skogsmarken där det bedrivs rationellt skogsbruk. Dessa helt oskyddade skogsnaturtyper är idag hårt ansatta och fram till år 2030 beräknas 781 000 hektar vara avverkade. Snabbast är takten på avverkningar de närmaste fyra åren.

För att alla skogsnaturtyper skall kunna uppnå direktivets krav på gynnsam bevarandestatus krävs att totalt ca 3 800 000 hektar bevaras och återskapas. (Källa SKS Rapport 11 2015).

Kommentar. Skogsnaturtyperna måste givetvis vara med som prioriterade skogstyper i strategin. Dels krävs att all kvarvarande oskyddad areal skyddas och det krävs att restaurering sker. Här krävs en tydlighet och de prioriterade skogstyperna måste särskilt pekas ut i strategin som prioriterade. Med tanke på att en stor del av kvarvarande oskyddad areal kommer att avverkas inom de närmaste fyra åren bör man införa ett omedelbart avverkningsförbud.

Västlig taiga (9010 EU:s art- och habitatdirektiv)

Västlig taiga utgörs av äldre naturskogsartade barr/barrblandskogar med normalt gran, tall, björk, rönn, asp och sälg. Även yngre skogar uppkomna efter brand ingår. Västlig taiga förekommer i huvudsak på produktiv skogsmark. Skogstypen finns i stor sett i hela landet och det beräknas att det finns kvar totalt 430 000 hektar. Prognoserna för västlig taiga är dystra och statusen är dålig i hela landet (Vägledning Västlig taiga, SNV 2012).

Kommentar. Västlig taiga är kanske den skogsnaturtyp som är mest utsatt för skogsbruk då den i huvudsak finns på produktiv skogsmark. En utgångspunkt för vad som krävs för att nå gynnsam bevarandestatus är att det finns minst 20 % av beräknad förindustriell nivå (Naturvårdsverket 2015). Västlig taiga måste lyftas in i strategin som starkt prioriterad skogstyp. Den är dessutom i EU:s art- och habitatdirektiv särskilt utpekad som prioriterad naturtyp.

Suboceanisk granskog

Suboceanisk granskog är en undertyp till västlig taiga. Skogstypen förekommer i Europa främst i sydvästra Sverige och i Norge (se kartan ovan). Skogstypen är starkt präglad av suboceaniskt klimat med hög nederbörd och milda vintrar vilket gynnar en särskild typ av flora och fauna vilken främst förekommer i sydvästra Sverige. Skogstypen har uppmärksammats i exempelvis en artikel i Svensk Botanisk tidskrift 1995 (Gustavsson L, Ehnström B, Hallingbäck T, m.fl), där författarna skrev: "*Kanske har vissa barrskogar i Norge och Sverige en ovanlig eller unik artsammansättning.*" och "*Arter som har sin huvudutbredning i sådana barrskogar är sannolikt ovanliga i övriga Europa eftersom denna kombination av klimat och skogstyp är sällsynt.*". Arealen kvarvarande suboceanisk granskog av naturskogskaraktär är okänd men troligen är det en av landets och Europas mest hotade skogsnaturtyper och minskar troligen mycket snabbt främst beroende på skogsbruk.

Kommentar. Härryda kommun har nu med denna i sin naturvårdsplan som prioriterad skogstyp. Dock har det varit svårt att få med Skogsstyrelsen och Länsstyrelsen, då det i Skogsstrategin för Västra Götaland inte finns med barrskogar av denna typ. Inte heller argumenten att skogen utgörs av västlig taiga har hjälpt. Många värdefulla skogar med suboceanisk granskog av naturskogskaraktär har försvunnit men de sista kvarvarande måste skyddas. Därför är detta ett bra exempel på en skogsnaturtyp som särskilt måste prioriteras och som måste omfattas av strategin.

Övergripande synpunkter på utarbetandet av strategin för skydd

Kartredovisningen av värdeetrakterna

Värdeetrakterna i länet redovisas i såväl 2006 års strategi som i det aktuella förslaget på så småskaliga och svårlästa kartor att närmare jämförelser inte är möjliga. Av samma skäl går det inte heller att avgöra om nu föreslagna värdeetrakter är godtagbart avgränsade. Det är troligt att ett mera detaljerat och tydligt underlag har tagits fram som underlag. Detta borde ha redovisats för att underlätta konstruktiva synpunkter.

Ödmjukhet inför uppgiften

Av ovannämnda beskrivning av syftet med såväl denna strategi för formellt skydd av skog som handlingsplanen för grön infrastruktur och hur integrerad strategin är i handlingsplanen, är det lätt att förstå att de båda handlingarna kommer att få stor betydelse vid de prioriteringar och avgöranden som de båda myndigheterna kommer att göra i framtiden. Även andra myndigheter, skogsägare m fl förväntas följa denna strategi. Det gäller inte bara formellt skydd av skog, utan all planering av skogen och skogsbruket och hur skogen ska nyttjas på ett hållbart sätt så att den kan leverera oss ekosystemtjänster på kort och lång sikt.

Desto viktigare är det att underlaget till denna strategi är det bästa som samhället gemensamt kan uppbringa och att de modeller man använder bygger på vetenskaplig grund samtidigt som man är medveten om de förenklingar och osäkerheter som man bygger in i analysen.

Det framgår ingenstans i dokumentet att de båda myndigheterna har bjudit in och samarbetat med de ideella organisationer för vilka skogen är så viktig. Det nämns visserligen att man 2005, när man tog fram den första strategin, samverkade med skogsbrukets organisationer, den ideella naturvården samt kommunerna, men ingenstans beskrivs något om hittillsvarande samarbete med den ideella naturvården vid framtagandet av det nya förslaget till strategi.

Istället kan man utläsa på vilket sätt som värdekärnor identifierats av Skogsstyrelsen och Länsstyrelsen själva och man dristar sig till och med att ange 12 typer av objekt som har kvalifikation nog att kallas värdekärnor. Dessa är nationalparker, naturreservat, naturvårdsområden, biotopskyddsområden, Natura 2000-områden, naturvårdsavtal, föreslagna och planerade naturreservat, Skogsstyrelsens nyckelbiotoper, skogsbolagens nyckelbiotoper, Skogsstyrelsens objekt med naturvården, NO/NS bestånd inom Sveaskogs Ekoparker och Bergviks Vitryggsavtal samt Klass 1 och 2 i lövskogsinventeringarna i Västra Götalands län. Det är uppgifter som Länsstyrelsen och Skogsstyrelsen redan har i sina arkiv och som är lättillgängliga och sannolikt också digitaliserade och därmed lätta att använda som underlag till analysen. Det är alltså dessa och inga andra typer av underlag som utgör grunden för den därefter följande identifieringen av värdeetrakter.

Värdekärnor är emellertid inte någon term som Skogsstyrelsen och Länsstyrelsen själva äger och kan således inte definieras på det sätt som de båda myndigheterna gör. Värdekärnor är områden som finns i verkligheten och som har större betydelse för biologisk mångfald än övriga delar av skogen. De kan vara kända av Länsstyrelsen och Skogsstyrelsen eller så är de ännu inte kända av dem. De kan vara kända av andra, men de kan också vara helt oupptäckta. De båda myndigheternas angreppssätt är en alldeles för stor förenkling och utgör en allvarlig brist som kan få stor betydelse för resultatet av

analysen. I den modell som använts utgår man från att alla värdekärnor är kända och dessutom att Länsstyrelsen och Skogsstyrelsen själva känner till dessa.

Skit in, skit ut brukar man säga om användandet av modeller och program som ska hjälpa oss att göra analyser. I det perspektivet är det med stor förvåning som Naturskyddsföreningen kan konstatera att man inte inbjudits att medverka till att samla ihop det kunskapsunderlag om natur- och rekreationsvärden som finns i länets skogar inför ett avgörande om vilka områden som ska ses som värdekärnor. Man tycks heller inte ha hämtat in all den kunskap om natur- och rekreationsvärden som kommunerna har tagit fram, inte minst i samband med att de tagit fram sina naturvårdsplaner. Inte heller ser det ut som att man använt sig av de uppgifter som finns i Artportalen om värdefulla arter, annat än genom att i efterskott jämföra översiktligt hur mycket av Artportalens fynd av hotade arter som ligger inom de värdekärnor som redan identifierats. De ska naturligtvis utgöra en del av underlaget inför att värdekärnor ska identifieras och avgränsas, är vår uppfattning.

Vidare sitter olika naturvårdsorganisationer, såsom Naturskyddsföreningen, ornitologiska föreningar, svampklubbar, entomologiska föreningar, botaniska föreningar, med flera inne på en mängd kunskap om hotspots och värdekärnor rent generellt men också för olika organismgrupper.

Ovannämnda brist är så allvarlig att Naturskyddsföreningen inte kan se annat än att processen behöver backa tillbaka och kommuner, ideella föreningar med flera bjudas in för att komplettera underlaget inför analys av var värdekärnor finns mer frekvent. Först därefter kan en bättre bild framkomma om vad som kan utgöra värdestrakter.

Även med denna åtgärd måste man vara ödmjuk inför svårighetsgraden i arbetet och vilka osäkerheter som fortfarande finns kvar. När som helst kan ny kunskap framkomma som gör att analysen måste omvärderas eller åtminstone justeras. Nya områden med mycket höga naturvärden kan identifieras och därmed får samhället inte vara helt låst av strategin, i synnerhet om det skulle gå 13 år innan denna återigen revideras.

Det måste därför finnas ett ekonomiskt utrymme att även kunna skydda nya områden som inte funnits utpekade som värdekärna eller värdestrakt och det måste kunna finnas utrymme att göra omprioriteringar om något redan känt område visar sig hysa betydligt högre naturvärden än vad man tidigare känt till. Det finns exempel på tillfällen under senare år där Naturskyddsföreningen stött på ett starkt motstånd från myndigheterna mot att göra undantag från nuvarande strategi bara för att området inte varit utpekat som värdestrakt. Det har då inte alls varit frågan om att de ekologiska sambanden till andra värdefulla skogar varit så svaga att arterna inom området varit dömda att gå under på grund av alltför stor isolering. Snarare hade de landskapsekologiska sambanden kunnat stärkas.

Det har heller inte varit frågan om miljöer eller arter som har lågt naturvårdsintresse eller ens måttligt högt, men det har inte varit ädellövskogar som dominerar. Genom de osäkerheter som finns i de analyser som gjorts, och kommer att göras, måste det ekonomiska utrymmet öka för att skydda skogar som utgör undantag från strategin. Även från Naturvårdsverkets håll måste det finnas acceptans för avsteg från strategin om motiven finns för det och att det sammantaget gynnar biologisk mångfald mer än att följa en plan som egentligen har behov av att revideras.

Det finns också en fara i att myndigheternas uppföljning om hur bra de lyckats i sitt arbete, bygger på hur stor andel av de skyddade miljöerna som ligger inom de i strategin högst prioriterade värdestrakterna. Man ser flera sådana cirkelresonemang/självbekräftelser i den nu föreslagna strategin. Det borde istället värderas högt om man fått ny kunskap som gör att skyddet av biologisk mångfald blir ännu mer effektivt. Det viktiga bör inte vara hur väl man följt sin plan utan hur mycket man åstadkommit vad gäller bevarande av biologisk mångfald.

I strategin ser man att det finns stort fokus på vilka skogsmiljöer som man anser har högst naturvärde och att det är dessa som först ska skyddas. I mindre grad ser man till det hot som föreligger för respektive objekt. Emellertid sitter samhället i en så bekymmersam situation vad gäller bevarande av biologisk mångfald i skogen att man inte kan unna sig att alltid ha denna strategi. Hänsyn måste i högre grad än vad som nu framgår av strategin ta hänsyn till att vissa skogstyper utarmas på biologisk mångfald fortare än andra.

Det är en kortsiktig framgångsrik strategi att först säkerställa skyddet på mycket värdefulla men föga hotade skogsmiljöer under de närmaste 10-15 åren, för att därefter finna att skogsbruket, tätortsexpansionen, utbyggnaden av infrastruktur mm under samma period raderat ut de objekt som stod näst på tur för skydd. Det är visserligen en smula otillfredsställande för myndigheten att inte själv få identifiera de allra högsta bevarandevärdena och sedan skydda dem och på motsvarande sätt lite extra motigt att skydda områden där till exempel skogsnäringen gör starka anspråk på avverkning, men om miljömålet Värdefulla skogar ska uppnås, krävs även sådant arbete från myndigheternas sida.

I strategin finns ett poängterande på sidan 39 under avsnittet 6.2.2 Artförekomster som är värt att stanna upp vid lite. Där står följande ”Antalet kända arter är ofta beroende av inventeringsinsatsen, något som är viktigt att uppmärksamma i utvärderingen av artförekomster”. Det är ett helt riktigt påstående som emellertid inte alltid tas så stor hänsyn till av de båda myndigheterna. I regel är naturinventeringar på artnivå bara ett skrap på ytan som genomförs genom ett enda fältbesök på en plats. Vid ett sådant besök är det endast möjligt att notera en liten bråkdel av alla skyddsvärda arter som utnyttjar denna naturmiljö. För svampar behöver man inventera under ett stort antal år och dessutom vara ute vid flera tider varje år innan man börjar få en något så när god bild av svampfloran. Ett gott exempel på detta kan läsas i senaste numret av Svensk mykologisk tidskrift (nr 2, 2018) ”Svampar som naturvårdsindikatorer i barrskog”. Ett område hade inventerats i 34 år ganska regelbundet. Av de 37 rödlistade svamparterna som registrerats där har 18 arter endast setts ett enda år och 8 arter vid två olika år. Sådana inventeringsinsatser har sällan myndigheterna råd med och exploateringsföretag inte tid med. Däremot kan denna typ av kunskap finnas inom den ideella naturvården, och det är därför viktigt att utnyttja den.

Vidare har Naturskyddsföreningen ibland mötts av argument från myndigheten att det höga antalet naturvårdsintressanta arter endast beror på att inventeringsinsatsen varit omfattande och att det därför inte är riktigt att lägga så stor vikt vid dessa noteringar. Att det finns ett samband, kan inte förnekas men en sådan förvridning av känd kunskap gynnar inte naturvården. I regel har inventeringsinsatserna genomförts i det aktuella området just för att sannolikheten att finna intressanta arter i området bedömts som hög, kanske inte bara av en person utan av flera eller till och med ett stort antal personer. Dessutom har dessa personer tillräckligt stor kunskap och erfarenhet av att man inte hittar alla intressanta arter vid ett enda besök, i synnerhet inte svamp.

På bland annat sidan 7 står att strategin har en värdebaserad ansats. Detta är en sanning med modifikation, dels för att man inte gjort så stora ansträngningar att få fram värdefulla områden som man inte själv känner till, men också för att man kallar alla områden för värdekärnor bara för att de ingår i ett dussintal utpekade underlag. Man värdesätter alla värdekärnor lika högt, oavsett om en värdekärna i själva verket har betydligt högre naturvärde än en annan. Lokaler som har en uppenbart stor betydelse för en hotad art i landet och som kanske hyser en stor del av förekomsten i landet värderas ändå lika högt som ett objekt i till exempel den lägre nivån av ett av Skogsstyrelsen utpekat objekt med naturvärde. Ett sådant objekt kan hamna utanför en värdestrakt och då är det inte aktuellt att skyddas formellt. Det hade varit mer logiskt om man först bedömde ett områdes skyddsvärde på en skala och först därefter gjorde en bedömning om detta område kunde ligga så isolerat i jämförelse med andra objekt med samma värde samt vara så litet att förutsättningarna saknas för objektets långsiktiga överlevnad.

I analysen har man jobbat med två olika sökradier, 1000 meter och 3000 meter. Av samma motiv som på sidan 14 anges för att inte bara köra med en radie, borde man ha använt fler än två.

Täthetsanalyserna har gjorts för fyra olika definierade skogstyper. Emellertid finns det arter som utnyttjar flera av dessa skogstyper och om de inte slås ihop i täthetsanalysen för dessa arter kommer det ge en missvisande bild för dem. Då kommer värdekärnorna att se mer isolerade ut än vad de i verkligheten är.

En naturtyp som kommer i kläm i strategins alla generaliseringar är fuktheden. Det är visserligen ganska öppna miljöer, men mer eller mindre trädbevuxna och räknas till skogslandskapet ungefär på samma sätt som sumpskogarna gör. Ofta är de under igenväxning och har sedan länge klassats som skogsmark, Denna naturtyp har inget att hämta i den metodik som använts för föreliggande strategi. Framför allt i sprickdalslandskap ligger dessa fukthedar i regel mellan våtmarken och skogsmarken, ofta i kanten mellan trädbevuxna hållmarksmiljöer och våtmarker. Den föreslagna strategin är helt enkelt inte funktionell för denna typ av miljö, om man vill skydda eller gynna biologisk mångfald. Trots att fuktheden med bland annat klockgentiana och alkonblåvinge idag är allvarligt hotad, skulle ett fukthedsobjekt med rik förekomst av dessa arter mycket lätt sällas bort från reservatstankar. Det är definitivt en miljö som behöver skyddas, i första hand för att kunna restaureras och skötas så att bevarandevärdena kan utvecklas.

Synpunkter på specifika områden

Risveden

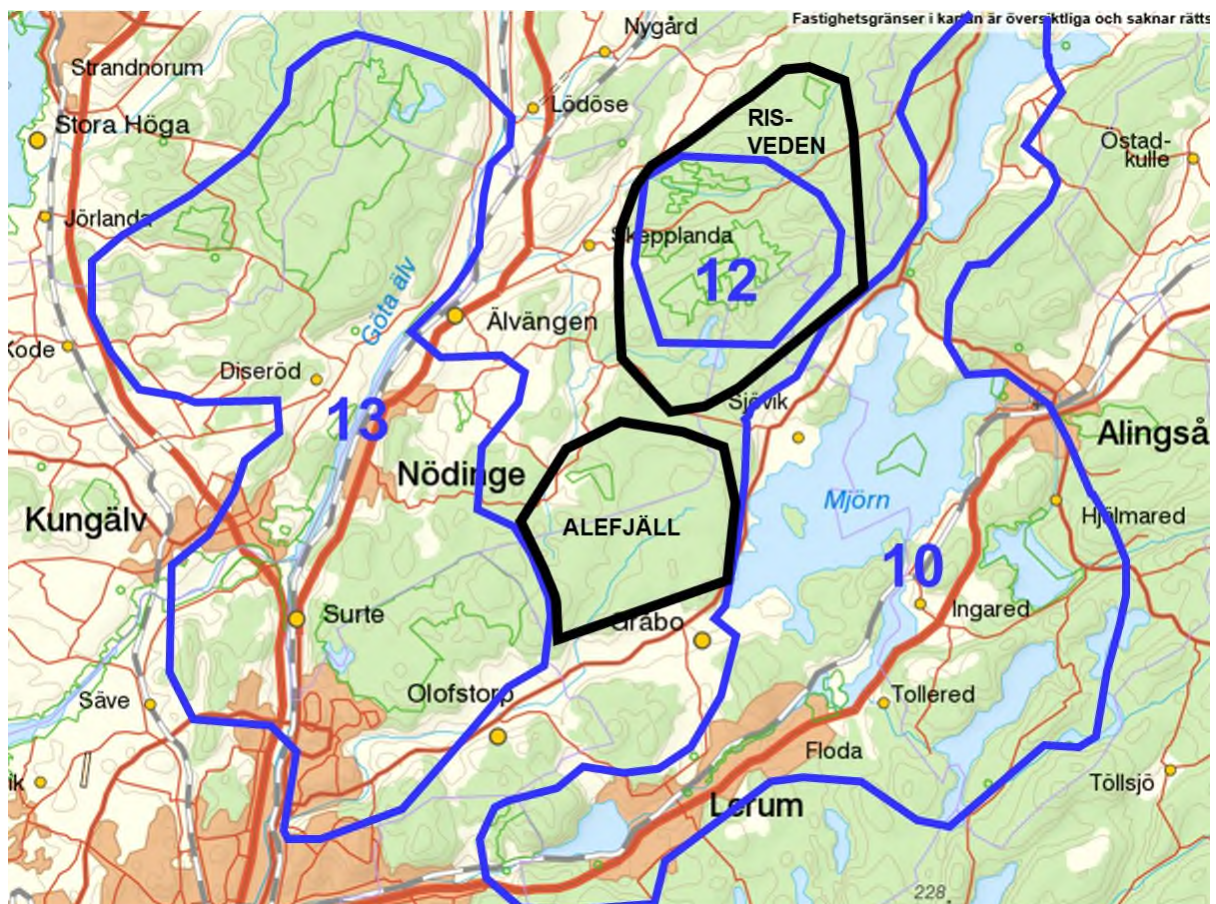
Värdestrakten Risveden tycks i det aktuella strategiförslaget ha samma geografiska omfattning som i den tidigare strategin 2006, men närmare jämförelse är inte möjlig på grund av den undermåliga kartredovisningen i förslagshandlingen.

I Risveden finns ett flertal gammelskogar som ännu inte skyddats. Åtskilliga av dessa finns utanför den snävt avgränsade värdestrakten i förslaget till strategi. Risvedens totala areal är cirka 20 000 hektar. Av detta borde 15 000 hektar utgöra värdestrakten. Ungefärlig avgränsning enligt Naturskyddsföreningens uppfattning framgår av den svarta linjen på kartan. Det är viktigt att framhålla att Risveden inte bör betraktas som ren barrskog utan som en blandskog, då lövinslagen oftast är stora i de kvarvarande naturskogarna.

I södra Risveden har Naturskyddsföreningen och andra ideella organisationer inventerat arter under många års tid. Över 100 rödlistade arter har påträffats. Få skogar i länet kan matcha detta resultat. Vid bedömning av gammelskogars naturvärden måste hänsyn tas till trädens åldrar, inslaget av död ved, lövträd och även skogslandskapets struktur och värden för friluftsliv. I den del som av Naturskyddsföreningen nu avgränsats som värdetrakt finns en hel del tallar och granar som är över 200 år och lite längre norrut i Risveden finns ett bestånd med en fyrahundraårig tall och i dess anslutning flera som också är rejält gamla.

Det är också viktigt att formellt skyddade områden blir så stora som möjligt för att arterna skall kunna bevaras och utvecklas. Här återstår en hel del att göra för Risvedens nuvarande pusselbitar av reservat. Dessa reservat har naturvärden inte är sämre än i exempelvis nationalparkerna Tiveden och Tresticklan. Hade Risveden skyddats redan för cirka 60 år sedan hade området idag utgjort en betydande nationalpark. Det är fortfarande fullt möjligt att skapa en nationalpark, vilket kan realiseras genom att hittills bildade reservat kompletteras med restaureringsmarker så som görs i Tyskland och har tillämpats vid bildandet av Söderåsens nationalpark i Skåne.

Sammanfattningsvis har värdetrakten Risveden för snäv avgränsning i strategiförslaget och klassningen "låg" måste höjas.

Karta till Risveden och Alefjäll

Alefjäll

Området Alefjäll, se kartan, utgörs av Stora Gettjärnet-Slättebacken med omgivningar och är ett sammanhängande naturskogsområde med såväl höga specifika naturvärden som betydande variation mellan delar med olika naturtyper. Störst är skillnaden mellan den

fuktiga Brandtickelokalen med hög bonitet och lång skogskontinuitet samt den magra hållmarksskogen i brandområdet uppkommen efter 1974. Det är emellertid genomgående fråga om naturligt etablerad och av skogsbruk så gott som orörd skogsmark. Stora delar av Stora Gettjärnetområdet utgörs av så kallade taggsvampskogar med många skyddsvärda och hotade arter av taggsvampar och musseroner, men också blomkålssvamp och röktvuskivling. Denna naturtyp är starkt hotad i landet och även i ett europeiskt perspektiv utmärker sig området genom sin rikedom på jättemusseroner som är en internationellt hotad art. Denna jättemusseronlokal är en av de två största i landet.

Stora Gettjärnet-Slättebacken har under flera års tid inventerats av Naturskyddsföreningen och Göteborgs svampklubb. Beskrivningar av förhållandena i området har redovisats till Länsstyrelsen och Skogsstyrelsen med uppmaningar om att området ska skyddas. Senaste begäran med bifogad detaljerad beskrivning och dokumentation är daterad 2017-11-15.

Stora Gettjärnet-Slättebacken ansluter i sydväst till Vite Mosse, som är klassad som riksintresse för naturvård. Vite Mosse-området omfattades av den stora skogsbranden 1974. Området upptas idag av atlantisk fukthet i mosaik med bergsryggar bevuxna av i huvudsak naturligt etablerad tall- och björkskog. De fuktiga partierna karakteriseras av väl fördelade bestånd av klockgentiana. Under innevarande växtsäsong har förekommande fukthetsmiljöer inventerats med avseende på klockgentiana och alkonblåvinge. Riktigt hela området har ännu inte inventerats men hittills har 800 exemplar av klockgentiana räknats. På över hälften av dessa klockgentianor noterades skal av ägg från alkonblåvinge. Vid mer än 70 % av lokalerna för klockgentiana fanns också alkonblåvingen. Den verkliga förekomsten av klockgentiana och alkonblåvinge i området är naturligtvis större, dels på grund av att man inte hittar alla lokaler och individer, men också för att det finns delar som fortfarande inte är inventerade.

Stora Gettjärnet-Vite Mosse har strategiskt läge mellan Vättelefjäll och Risveden i Göteborgsregionens gröna kil Vättelefjäll – Alefjäll – Risveden. Strax norr om området finns dessutom naturreservatet Anfastebo. Därmed är värdet för friluftsliv och naturupplevelser mycket stort. Framför allt som så stora av skogsbruk till stor del opåverkade området blir alltmera ovanliga.

Stora Gettjärnet-Vite Mosse har så höga naturvärden att det med god marginal bör få status som separat värdestrakt med hänsyn till att området idag inte har permanent skydd och är i akut behov av sådant.

Södra Götaälvs dalgång med omgivande fjällar

Södra Göta älvs dalgång med omgivande fjällar utgör en större värdekärna med barrskog och även med lövblandad barrskog. I detta område ingår även Svartedalens naturreservat och Natura 2000-områden för dels fågellivet och dels för skydd av vissa utpekade naturtyper. Bland dessa prioriterade naturtyper omnämns västlig taiga, som det råder stor brist på vad gäller skyddad areal i bl.a. Västra Götalands län. En av anledningarna är att denna naturtyp till stor del utgörs av produktionsskogar för skogsbruket, dvs. barrskogsbältet, även om det föreligger en stark intressekonflikt med skogsbruket. I ett regionalt perspektiv bör följande områden särskilt prioriteras i Svartedalen:

1. Svartedalens naturreservat och Natura 2000-område (vissa skyddsvärda områden där skogsbruk får bedrivas och vissa randområden/buffertzoner av stort naturvärde och naturlig anpassning till reservatet). I huvudsak västlig taiga. Hyggesfria

avverkningsmetoder behöver tillämpas med hänsyn till bl.a. gällande fågeldirektiv (SE050142) och till det omfattande friluftslivet, inte minst kring Bohusleden, som attraherar runt 4500 vandrare och ca 120 000 bär-svamp plockare och fiskare varje år (SLU 2005).

2. Skyddsvärd skog i Hålt i Spekeröd. Av Länsstyrelsen och Stenungsunds kommun föreslaget som tätortsnära naturreservat. Nyligen sålt till en privatperson. Skogsmark med i huvudsak västlig taiga. Tidigare en av Domänverkets kronoparker, där 23,6 ha var avsatt som natur orörd (NO). 36 ha (26%) av skogen är äldre än 120 år och 13,5 ha är nyckelbiotoper.
3. Skyddsvärd skog vid Grandalen inom tidigare Domänverkets kronopark. På senare tid överfört till Sveaskog som avsatt 6,8 ha som NO. Sålt till privat person sommaren 2018.

Hålt i Spekeröd Stenungsunds kommun

En viktig grund för skydd utgör områden som pekats ut som tätortsnära naturreservat. Tätortsnära naturområden i kommunerna har även nyligen prioriterats på central statlig nivå. Ett sådant område är Hålt i Spekeröd i Stenungsunds kommun, som föreslogs som tätortsnära reservat av såväl Länsstyrelsen som Stenungsunds kommun redan 2003. Det utgör en tidigare kronopark och ägs av Sveaskog, som nyligen har aviserat en försäljning av området. Det är väl inventerat och innehåller skyddsvärd skog med flera rödlistade kryptogamer, utgör spelplats för orre, har rik förekomst av tjäder och nattskärna och även förekomst av fiskgjuse. Sveaskog har själv satt av skyddsvärda delar i området, eftersom staten nyss åter tagit initiativ till skydd av tätortsnära värdefull natur och att dessa områden skall prioriteras från natur- och friluftssynpunkt. Tyvärr har Sveaskog enligt uppgift i dagarna sålt ut Hålt till en privatperson. Naturskyddsföreningen hade tänkt föreslå att Sveaskog istället hade avsatte Hålt som ett tätortsnära reservat eftersom det redan var i statlig ägo. Nu måste istället skyddsvärda delar till varje pris skyddas och undantas från skogsbruk.

Kustskogar i Kungälv kommun

Värdefulla kustskogar, ej tidigare utpekade i skogsstrategin. Strandnära delar av Migandet vid Nordre älvs mynning samt Vävrå berg nära Tjuvkil. De ligger nära älven och havet samt är av tätortsnära karaktär med relativt stor areal och orördhet. Domineras ställvis av hållmarkstallskog med inslag av löv och våtmarker. Värdefullt särskilt för rovfåglar (särskilt havsörn, pilgrimsfalk, fiskgjuse och berguv) samt av stor betydelse för friluftslivet.

Härryda kommun

I Härryda kommun pekas inga värdeetrakter alls ut. Detta är mycket anmärkningsvärt då Härryda är en skogskommun där det finns omfattande arealer med värdefulla skogar. I kommunens naturdatabas är exempelvis ca 20% av kommunens yta bedömd som "höga naturvärden". En stor del av denna utgörs av skog med höga naturvärden. Totalt finns över 120 kända rödlistade arter varav de flesta är skogsarter. Stora delar av kommunen har inte heller varit ljunghedar eller utan skog varför det finns en skoglig kontinuitet kvar i landskapet. När det gäller Härryda kommun kan man konstatera att det underlag Länsstyrelsen och Skogsstyrelsen använt vid sin analys varit mycket bristfälligt. Dels inhämtades inte all information som fanns när värdeetrakterna från början pekades ut för över tio år sedan. Sedan dess har dessutom mycket ny kunskap tillkommit. Kunskap som inte har lagts in i myndigheternas underlag och använts som grund för en uppdatering av

värdetrakterna. Anmärkningsvärt är exempelvis att Länsstyrelsen ännu inte har överfört de uppgifter kring arter och naturvärden som finns i kommunernas naturinventeringar. Som exempel kan nämnas att Härryda kommun sedan tio år tillbaka har en egen naturdatabas med omfattande information om kommunens naturvärden. Denna har ännu inte Länsstyrelsen, trots påstötningar från såväl ideell naturvård som från kommunen, fört in i sin databas. Om den information som finns i naturdatabasen och i olika inventeringar i kommunen använts av Länsstyrelsen skulle detta ha visat att det finns värdetrakter även i Härryda kommun.

Yxsjöområdet

En mycket tydlig värdetrakt i Härryda kommunen som ej pekats ut i förslaget till strategi är Yxsjöområdet med dess förlängningar väster ut mot Rambo mosse-Hårsjön och österut mot Kärrflötenområdet. Inom själva Yxsjöområdet finns mycket stor areal med skog med höga naturvärden och en mycket stor areal med nyckelbiotoper/naturvärdesobjekt (över 100 hektar). Den totala arealen med Västlig taiga i olika successionsstadier (gammelskog, lövbrännor och nyligen brunnen skog) är omfattande i området. Stora arealer med suboceanisk skog förekommer också. Totalt är över 60 rödlistade arter noterade och det finns över 80 olika signalarter för särskilt skyddsvärd och värdefull skog. Området bedöms ha en historia av mycket lång skoglig kontinuitet vilket är ovanligt i sydvästra Sverige. Yxsjöområdet har bedömts som högsta naturvärde och som unikt för södra Sverige och fått högsta naturvärdesklass i en naturvärdesutredning från år 2016 (Yxsjöområdet miljövärden i ett landskapsperspektiv – exploateringar, konflikter, lösningar, Nolbrant.P.). Det finns idag stora hot mot Yxsjöområdet från skogsbruk, järnvägs- och bebyggelseexploateringar. Yxsjöområdet med dess förlängningar av barr- och barrblandskogar öster och västerut bör pekas ut som prioriterad värdetrakt.

Mycket tyder på att utpekandet av värdetrakterna generellt verkar ha styrts på så sätt att man undvikit att peka ut områden där det funnits stora exploaterings- och skogsbruksintressen. Yxsjöområdet är ett sådant exempel då det där planeras både en ny järnväg och finns politiska visioner om att här bygga en ny stad, så kallade Landvetter Södra-projektet.

Gunnebo slott – Råda säteri

Gunnebo slott - Råda säteri vid Mölnlycke är ett större löv- och ekskogsområde som bör pekas ut som en värdetrakt. Här finns omfattande arealer med bland annat gammal ekskog varav en del har mycket lång kontinuitet. Förekomsten av rödlistade arter är stor. Området kan söderut knytas samman med Rambo mosseområdet och österut med Tahult – Gallhållans lövskogslandskap.

Göteborg 2018-09-14

Naturskyddsföreningen Kansli Väst

Första Långgatan 28B

413 27 GÖTEBORG

För skrivelsen ansvarar

Naturskyddsföreningen i Bohuslän

Boel Lanne, ordförande

Naturskyddsföreningen Norra Älvsborg

Ingvar Andersson, ordförande

Naturskyddsföreningen i Södra Älvsborg

Ingegerd Borg-Saviharju, ordförande

Stenungsunds Naturskyddsförening

Thomas Myremark, ordförande

Lerums Naturskyddsförening

Olov Holmstrand, ordförande

Naturskyddsföreningen i Kungälv

Stig Johannesson, ordförande

Naturskyddsföreningen i Härryda

Michael Nilsson, ordförande

Naturskyddsföreningen i Ale

Martin Börjesson, ordförande

Naturskyddsföreningen i Alingsås

Anna Hansson, ordförande